

КӨРКЕМ ТУЫНДЫ ЖӘНЕ
ШЫҒАРМАШЫЛЫК ТҮЛҒА

ЖЕНОЛЛА ҚАБДЛОВТЫҢ ҒЫЛЫМИ-ӘДЕБИ
ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ

Казахстанның халық жазушысы, Ұлттық ғылым академиясының академигі, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты Зейнолла Қабдолов — көркем сөзбен қанатланған майталман шебері, әдебиеттің ірі қайраткері. Оның көркем әдебиеттің дамуына қосқан үлкен үлесі үшін, оның қағармал жазуатын табысы үшін еңбегіне сай халық жазушысының Ол — әдебиеттану ғылымына, оның ең бір күрделісі — әдебиет теориясына зор үлес қосқан ғалым. Әдебиеттегі қызылш үлкен жаулар бойы өнімді еңбек етіп, алдымен теорияда, онан кейін ғылым докторы ғылыми дәрежесін алуына диссертациялық еңбек жазып қорғады. Әдебиет теориясындағы жалған, жарымаланған еңбектері жоғары бағаланды. Ұлттық ғылым академиясының корреспондент-мүшесі болып мүдесі — академик болып сайланды.

1927 жылғы 12 желтоқсанда Атырау облысындағы жаңа калың ақ-Фараби атылысты Қазақ мемлекеттік университетінің филология факультетіне оқуға түсіп, оған дипломен бітіреді де, осы білім орысында оқыған және ғылыми жұмыстар атқарала. Ұстаздық қарьерасын оңтестік танытқан оның бұл есідегі ұстаздың өтуге тиісті педагогикалық мектебінің Республикамыздың ең үлкен, бедел ғылым орнында ақ-Фараби атандығы Қазақ мемлекеттік университетінің профессоры қызметін атқару жүрп, оқытуды ғылыми жетекшілік етіп докторлық және кандидаттық дәрістерін қорғапты. Бүгінде өзінің кейінгі

configured:

1. Куликов Ф. Ф. Размышления о поэзии // М.: Сов. Россия, 1979. — 411 с.
2. Эшбеген С. Сан журтун адеби сый — Алматы: Жазушы, 1974. — 247 бет.
3. Садыков Т. Мурат пен эмират: адеби сый макалалары — Алматы: Жазушы, 1987. — 318 бет.
4. Романов Михаил М. Нравственный облик современника в творчестве Жазушы // М.: Сов. Россия, 1979. — 411 с.
5. Романов Михаил М. Нравственный облик современника в творчестве Жазушы // М.: Сов. Россия, 1979. — 411 с.
6. Романов Михаил М. Нравственный облик современника в творчестве Жазушы // М.: Сов. Россия, 1979. — 411 с.

Қаламдатырған сөзі — Әуезовтің өз сөзін дәл қалпында берілген халықтың бағасын, сынғы пайымдауларын көтеріп, ол пікірлерді автор өзінің әдеби, сынға келісімімен толықтырып отыруы эссесінің қарымды қазаггер, жергілікті талым екендігін мойындайды. Туындада автордың өз бейнесін көрінуі баяндылушылық қызметті ғана атқармайды, кейбірлері табығаттан ашуға, дара туғанын болмысын шеберлікпен мұра-
бағыттайтын.

[illegible]

Анализатор:

1. Бекмолдов Т. «Өмірге құштар адам». 2000. 67-бет.
2. Қабдолов. 3. Шығармалары. 2014. Т. 6: «Менің Әуесым» роман-жосе. – 320 бет.

КАДЫР МЫРЗА ӘЛИ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ
ҰЛТТЫҚ НАКЫШТАР

[illegible]

136 —————
«Ат» өлөнінде кузак турмасы-тірілігіне ерекше орын алатынын
ат малының қадір-қасиетін қайталаудың бірнеше түрлерімен
(ассессанг, аэлитерация, есле қайталау т.б.) қолдану арқылы
өсетіні берілді:

Аргымаган бір келсе ердің құны,
Ата – тарах, қайырым көрдің мұны.
Атын бар ма? – басытқан үлкен сол,
Атын жоқ па? – сол үлкен сораң бірі.
Атын жоқ па? – жердегі жаманша,
Атын жоқ па? – ереңді ламанша.
Атын бар ма? – ереңдік ыңғайда,
Атын жоқ па? – молшылық табанша.

Қалың ақын өлеңдерінде және жырларында да жанашылықпен пайдаланған өмірлік дәстүрлерді де жанашылықпен қабылдайтын ақынның бірі — жыраулық толғауларға дейін нақылды мен афоризмдеріне көбі қарама-қарсы бірін-бірі қарсы келеді. Қалың ақын афоризмдерінің көбі қарама-қарсы бірін-бірі қарсы келеді. Қалың ақын афоризмдерінің көбі қарама-қарсы бірін-бірі қарсы келеді.

Қазак боп
Туғанымда өкінбе,
Қазак боп
Жарыма
Армағанымда өмін! —

деген сияқты қанатты сөздері де бар. Ақын шығармашылығы қазақ поэзиясының дамуына өзіндік үлесін қосқан. Ақынның өмірі мен шығармашылығы туралы біздің біліміміз әлі де шектен тыс аз. Ақынның өмірі мен шығармашылығы туралы біздің біліміміз әлі де шектен тыс аз. Ақынның өмірі мен шығармашылығы туралы біздің біліміміз әлі де шектен тыс аз.

Экземпляр:

1. Қабдолов З. Қазылардың қызыр. Қолырық. Алматы: «Жалын» баспасы, 1987. 100 бет. 10 ж.
2. Қорбасов С. Келес дәуірімізді қызық алабыз // «Ана тілі» газеті, 10 желі.
3. Ағынған Ә. Талант тігелімі // «Жұлдыз» газеті, 10 желі.
4. Қарбасов Б. Қолыр позанасын ақылау // «Жұлдыз» газеті, 10 желі.
5. Нұрлыбаев А. // «Қазақ әлемі», 14 желі.

«ТОҒЫЗ ТОЛҒАУ» ПОВЕСТЬ-МОНОЛОГЫ
ЖӘНЕ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ТҮЛҒА

Кызыктыкты көркөм прозаларда шыгармачылык туулгалар мен адебиет кайраткерлеринин бейнесин жазуу жолунда есели еибек еткен жазуучуларымдын бири Нуршайыков. Жазуучу эини өмүр жолунда жол-тоолуу тигилдерди бир арнада тогушкан акын-жазуучулар мен кайраткерлеринин өнөгөли өмүрлөрүн өз шыгармачылыгына ачуу араду етед. Ол адебиетте өз орны бар ага бууш өкүлдери амандастарын естелек, эссе, хикаялардан бастап, повесттер, романдар дефин кейпкер етп тарталды. Онын катармандары Фатима, Бауыржан Момыштык, Малек Габулалли, Мукамал, Абдулла Тажбаев, Тахауи Ахтанов сынды адебиет кайраткерлери болуп келет. Суреткер каламынын туулдаган романдары «Мен амандастарым», «Тогуз толгуу» повесть-роман, «Калыпкер және онын достары» атты эпистоляр-роман, «Мен және менн замандастарым» өмүрбаяндык романын естелек, хикаялар катарларынан адебиетимиз-дин кызыкты көрүнүктү жазуучу, акын галымдардын калыптауу шыгармачылыкпен айналышкан туулалардын адебиеттик коомдук ортасын көрүп, олардын аскак бейнесин, асыл касиеттерин мойндаймыз. Жазуучу романдар мен койлуп карасак, көрүнктү адебиетчилер өмүрүнүн ачуулары мен таланттын жарк еткен бир саттерин, адебиеттин үлөскөн алааматтык келбеттерин айныкты етпн катармандардын максаты келет.

«Толгуу» повесть-монологу өңөр сүрсен аралар азаматтардың өз аузынан шыққан тусарған толғуы іспетті. Әдебиет майталманы Б. Майлин, С. Мұқанов, Ж. Жабаев, М. Габдуллин өмірінің жеке бөлшектері жайында әр кезінде М. Габдуллин мен автор тарапынан жазылған туңгалардың бойындағы асыл қасиеттерін жеткізіп ерекшеліктерін екеуінің аңгімелеуі

әңгімелерін түс. Сол бір әскери жиынның болашақтағы тағдырын шешкенді жайын Б. Момышұлының «Олар менің есімде» атты еңбегінен білеміз. Ал бұл әңгімелердің Баукеңнің өз басынан өткізген деректі фактілер негізінде жазылғандығы аян. Автор өз заман өмірінің осындай бетбұрысты сәтін қызық қалдырмай, оған бұл материалдарды роман бойына жымжастырып жібергенін Б. Момышұлының «Бір түннің оқиғасы» әңгімесі де осылай анықтай білдіріп отыр.

Шығармда Баукешің жан дүниесі — бай. Ол — аял да шың-
аң, айтар ойын жасқанбай кесіп айтатын өжет те қатаң, соны-
мен бірге жаны жабық, қышпайт да жоғарт, назік сезімнің иесі.
Ол бойындағы осындай қасиеттер сезімталдықпен жеткізіле-
ді, яғни байлаумен ғана шектелмей, келіптерін күнделікті
өмірінің түптамды ой топпылап отырады.

Еңін құбатты Батыр тигінін аша түсуде халқымыздан
түркіті Кеңес Одағынан Батыры, қазақ әдебиетінің біл-
Мәлі Габдуллиннің естелі-ағытмесінің арқалар жүгі мол.
аңаңт болған Баукеңнің салмақты салықалы сөздерін
аңаңаңаңаң естгенде әркім-ақ бағырлар қабырмалық
ертегіні, ор тұғасына, өткіргіліне таңданысы.

Габдуллиннің әңгімесі барысында автор оның өз бейнесін, қырағылығын, әлсіз бастағы бәлетін адамгершілікке байланысты Шығармада келтірілген Мәлік-Жолған хатынан талай еріктерін білеміз. Роман-эпос автор онығана осындай естелік, хат, күнделік, газет үшін жазғаны, бұйрық көзгәзар түрінде де баяндай отырып, өзінің жан-жақты аныды.

Бұл мәзімгер айтулы шығармада Баукеймен жүздеген еңбегімен басқалы бекітілген адамдардың естеліктерін келтіреді. Оның ішінде жазушының айтып артқан Серік Қожамқұлов пен Сәуір Бауыржанұлының дәрісіне қатысып, одан алынған ақпараттардың бәрі осы естеліктердің арқауында. Мұндай естелік-әңгімелерді романның әр бөліміне де жігімелесті отырады. Баукейнің белгілі өнер жасаушы, туған-туыс, жора-жолдастарымен арадағы кездесулері және әскерден босап-ел арасына келгеннен кейінгі айналыстары жайындағы аңыздай әңгімелер оқырманды қызықтыра келтіреді, сынайы енгізіп отырады. Осы арқылы шығарманың шеберлігін көрсетеді. Бұған қоса

әңгімелерін түс. Сол бір әскери жиынның болашақтағы тағдырын шешкенді жайын Б. Момышұлының «Олар менің есімде» атты еңбегінен білеміз. Ал бұл әңгімелердің Баукеңнің өз басынан өткізген деректі фақтілер негізінде жазылғандығы аян. Автор өзгерісқан өмірінің осындай бетбұрысты сәтін қызық қалдырмай, бұл материалдарды роман бойына жымжастырып жібергені Б. Момышұлының «Бір түннің оқиғасы» әңгімесі де осындай дәлел болғандығынан.

Шығармда Баукешің жан дүниесі — бай. Ол — аял да шың-
аң, айтар ойын жасқанбай кесіп айтатын өжет те қатаң, соны-
мен бірге жаны жабық, қышпайт да жоғарт, назік сезімнің иесі.
Ол бойындағы осындай қасиеттер сезімталдықпен жеткізіле-
ді, яғни байлаумен ғана шектелмей, кейіптерін күнделікті
өмірінің түптамды ой тоңырағы отырады.

Еңін құбатты Батыр тигінін аша түсуде халқымыздан
түркіті Кеңес Одағынан Батыры, қазақ әдебиетінің біл-
Мана Габулалының естелі-ағытмесінің арқалар жүгі мол.
ағытты болған Баукеңнің салмақты салықалы сөздерін
ағытты ағалы естгенде әркім-ақ бағырдың қабырмалық
сөздерін, ортуғасына, өткіргісіне таңданысы.

Габдуллиннің әңгімесі барысында автор оның өз бейнесін, қырағылығын, әлсіз бастағы бәлетін адамгершілікке байланысты Шығармада келтірілген Мәлік-Жолған хатынан талай еріктерін білеміз. Роман-эпос автор онығана осындай естелік, хат, күнделік, газет үшін жазғанымен, бүгінгік көзгәзар түрінде де баяндай отырып, өзінің жан-жақты аныды.

Бұл мәзімгер айтулы шығармада Баукеймен жүздеген еңбегімен басқалы бекітілген адамдардың естеліктерін келтіреді. Оның ішінде жазушының айтып артқан Серке Қожамқұловтың, оның Серігінің Бауыржанның дәрісіне қатысып, одан ақыл алған. Мұндай естелік-әңгімелерді романның әр бетіне негізделіп отырады. Баукейнің белгілі өнер адамы, туған-туыс, жора-жолдастарымен арадағы қатынастары және әскерден босап-ел арасына келгеннен кейінгі айналыстары жайындағы аңыздай әңгімелерді оқығанда қызығып келтіре, сыңалай енгізіп отырады. Осы арқылы шығарманың шеберлігін көрсетеді. Бұған қоса

